

Q. F. S. F. Q.
DISSERTATIO HISTORICA
DE
STATU
LITTERARUM
ANTIQUO ET HODIERNO
IN
IMPERIO ROSSICO,

CJUS PARTEM PRIMAM,

Consent. Ampliff. Facult. Philos. in Reg. ad Auram Acad.

PRÆSIDE

MAG. JOHANNES
BILMARK,

HIST. & PHIL. PRACT. PROF. REG. & ORD.
nec non Facult. Phil. h. t. DECANO,

Publico bonorum examini modeste submittit

AUCTOR & RESPONDENS

ANDREAS NESSIN,

ROSSIA - WILBURGENSIS.

IN AUDIT. SUPER. DIE XVIII, Dec. A. MDCCLXVII.
Horis ante meridiem solitis.

ABOÆ Impress. in Typographia ad Regiam Academiam.

A SON EXCELLENCE,
MONSEIGNEUR

**PIERRE
ALEXIEWITSCH
DE STUPISCHIN,**

GENERAL - MAJOR DES ARMÉES DE SA MAJESTÉ IMPERIALE DE TOUTES LES RUSSIES,
COMMANDANT SUPERIEUR DE LA VILLE
DE VIBOURG,
ET CHEVALIER DE L' ORDRE DE
SAINTE - ANNE.

MONSEIGNEUR.

*Agrééz, je VOUS en supplie, que je VOUS
présente par ce peu de lignes les premices de
mes travaux Academiques, que je vais mettre au
jour; & souffrez en même tems, que je leur fasse*
je

se emprunter la lueur, ou l'éclat, qui leur manque, chez celui, qui brille avec tant de splendeur dans toutes les nobles actions de **VOTRE EXCELLENCE**. La Grace particulière, dont **VOUS** m'honorez **MONSEIGNEUR**, pendant le tems que j'avois le bonheur d'instruire Messieurs **VOS** très chers Fils sur les points, qui me furent commis, & tant d'autres bienfaits, dont **VOUS** m'avez comblé, me promettent aussi dans cette occasion un favorable pardon à ma temerité. Et pourquoi devois je manquer de courage? Sachant, que **VOTRE EXCELLENCE** a non seulement montré tant de faveur envers tous ceux, qui cultivent les arts & les sciences; mais qu'**ELLE** trouve même un très grand plaisir dans les études. Je donne enfin au jour la première partie de ma Dissertation, où je m'attache de développer principalement le vieil état des Lettres dans notre Patrie jusqu'à la mort de l'Empereur **PIERRE le GRAND**; ouvrage, qui certainement ne répond en rien au grand Esprit de **VOTRE EXCELLENCE**; mais lequel j'ai voulu qu'il fut une marque de la profonde vénération, avec laquelle je me ferai gloire d'être toute ma vie

DE VOTRE EXCELLENCE

le très humble & très soumis
Serviteur
ANDRÉ NESSIN.

VIRO MAXIME REVERENDO atque AMPLISSIMO,
DN. MAGNO ALOPÆO,

ARCHI-PREPOSITO per Careliam, quæ Rosforum Sceptro patet,
Celeberrimo, Consistorii Wiburgensis PRÆSIDI gravissimo,
Ecclesiarum Suetlicæ & Fennicæ, quæ ibidem & in Cackis DEO
colliguntur, ANTISTITI vigilantissimo, Scholarumque
per Diocesin EPHORO accuratissimo,

MÆCENATI MAGNO.

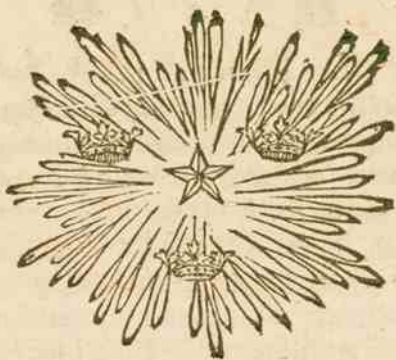
AMPLISSIMO atque CONSULTISSIMO VIRO,
DN. NICOLAO JÆNISCH,
Justitiæ CONSULI in Civitate Wiburgensi dignissimo, æquissimo,
PATRONO OPTIMO.

PRECLARISSIMO atque PERCELEBRI DOMINO,
Mag. JOHANNI STRÄHLMAN,
RECTORI Scholæ Casareæ Cathedralis Wiburgensis dexterrimo,
Consistorii ibidem ADSESSORI gravissimo, PRÆCEPTORI ut
ante hac fidelissimo, ita nunc

FAUTORI PROPENSISSIMO.

*M*eletema hoc Academicum in animi ob beneficia
in semet paternamque domum nullo non tempore
collata, nec non ob favorem singularem sibi præstitum,
gratissimi tesseram & nunquam intermorituræ obser-
vantie signum, dat, dicat, dedicat

Ejusdem
AUCTOR.

§. I.

Quemadmodum Cimmerios populos ceteris infeliciores existimarunt Veteres, quod diuturnis involuti tenebris, præstantissimis organis, oculos intelligo, nonnisi per exiguum anni tempus commode uti possent; ita nos merito illorum dolemus fortem, qui ignorantiae caligine obducti verum a falso & bonum a malo discernere non valent. Talem nobis sistimus hominum conditionem, qui a consortio aliorum remoti, sibi que ipsis relictæ in statu vivunt naturali; quippe quorum intellectus admodum est obscuratus, adeo ut quid quisque in casu particulari statuere debeat, quid suscipere quidve omittere ipsi conveniat, raro, nisi eximia naturæ bonitate præditus fuerit, & quidem tunc non sine ancipiti cura,

ra, animadvertat. Ignorant igitur homines, in hoc statu constituti, tum qua ratione felicitatem suam promovere debeant, tum etiam quibus modis ingruentia forte pericula valide propulsare queant. Utriusque adminicula in statu civili invenerunt. Sed sicut magna quævis non nisi lentæ spei molimine perficiuntur; ita nec artes & scientiæ, quæ naturales microcosmi tenebras dissipant, protinus splendorem suum exferere potuerunt. Interim tamen saniores Politici de eo fuerunt convicti, quod proba eruditione nihil melius, nihil accommodatius esset ad bonos mores in civitate promovendos; quorum cultura simul justitia, pietas in patriam, concordia, beneficentia, aliæque virtutes in tranquillitatem publicam & gloriam gentis sensim invalescunt: quamobrem nullis vel curis vel sumptibus pepercerunt, ut litteris gratum apud se præberent asyllum, earumque incrementa, quantum penes ipsos fuit, procurarent. Qui igitur studia litterarum vel plane inutilia crepant & ad Garamantas usque proferenda volunt, quæ CORNELII AGRIPPÆ fuit sententia, vel eadem ad corruptionem morum contulisse sibi aliisque persuadent, quo in stadio non sine applausu, sed immerito, versatus fuit Dominus ROUSSEAU, Civis Genevensis, ita suum ostenderunt ingenii acumen, ut propter ejus abusum læsæ humanitatis postulari queant. Clament igitur, quantum velint & possint, barbariei patroni, ipsorum frivolis ratiunculis fidam opponimus experientiam. Comparemus itaque illas orbis nationes, in quibus litteræ florent cum illis, quæ horridum ignorantia squalorem
non-

nondum eluctari potuerunt, ubinam, quæso, major humanitas, major commoditas ac felicitas? Nec est, quod quis nobis opponat exempla Lacedæmoniorum, qui ex præceptis LYCURGI artes in suam civitatem non admiserunt, aut Romanorum veterum; verum enim est, quod hi populi tantum neglexerint disciplinas abstractas, curiosas & quarum in vita communi immediatus nullus esset usus, qui tamen, præsertim Romani, disciplinas practicas, Philosophiam Moralem, Jurisprudentiam, Eloquentiam & Artem Militarem majori, quam forte apud Nos, studio excoluerunt.

§. II.

Qui necessitatem Litterarum in republica concesserit, dubitare tamen forte potest, an earum cultura cuivis formæ regiminis conveniat, vel numne consultius foret, Musas, capita exserentes, in quibusdam imperiis opprimere, quam eos benefico fovere sinu. Præcipuum negotium Eruditis faceßere solet Status absolute Monarchicus, seu ea regiminis forma, in qua summum imperium ita residet penes unum, ut nullis legibus fundamentalibus in ejusdem exercitio teneatur, sed voluntas & nutus ejus pro legibus subditorum habeantur. Sibi enim persuadent multi, quod tranquillitas publica & securitas Despotæ firmissime sit constituta, dum cives litteras ne quidem primoribus degustarunt labris, sed ita confunduntur, ut quam minimam juri humanorum habeant cognitionem; quippe qui si de origine & natura imperiorum, de officii hinc flu-

entibus, de propria præstantia, & aliis similibus momentis essent convicti, ægre admodum jugum servitutis, ita hunc statum nuncupare non dubitant, ferrent. Enimvero qui talia adferunt, minus accurate suos subducere calculos, nobis videntur. Notum enim est, imperia in hunc ferme modum orta fuisse, ut, quàm Patresfamiliarum animadverterent, se malefactorum moliminibus non suffecturos, vel uni Principi, vel integro cuidam consilio arbitria sua detulerint; ita ut quicquid ille vel hujus membra statuerent, firmum esset ratumque. Tunc etiam quidam de Principis sui dexteritate & benignitate convicti, huic se subdiderunt, tacito saltem hoc pacto, quod nihil ageret aut moliretur, quo detrimentum civitati re ipsa adferret. Hinc ortum est imperium absolute Monarchicum, vel, ut vocatur, Despoticum. Scire autem debent cives tam in hoc, quam in ceteris Regnis, quod Majestas sit Palladium & beneficium munus ab Optimo Numine concessum; quod DEUS ipse illius curam agat specialem; quod a civibus exigit, ut obedientiam Principi præstent, & quod tergiversantes pœnæ maneat certissimæ. Sed ut de his præceptis mature ac solide convincantur, necessariæ sunt disciplinæ, quæ ista tradunt, adeoque Monarcha earumdem promovebit culturam. Scire ulterius debent incolæ officia, quæ tam Principi, quam sibi invicem, ne forte existant collisiones, debent: Scire etiam illis incumbit varia adminicula, quibus felicitatem ac commoditatem suam promovere possint; sed nisi in his negotiis facem illis præferant disciplinæ, in ignorantia tenebris

bris ac miseriarum luto perpetuo & sine spe emergendi hærebunt. Prudentia etiam cum præcipua imperantium sit virtus; certe studia litterarum, commodissimum ejusdem acquirendi instrumentum, iisdem subtrahi nullo modo debent. Ex præclaris enim libris Principes addiscere possunt veritatem rerum & negotiorum, quam Ministri plerumque occultant. Jura denique Majestatica, quæ concernunt pacem, bellum, Ecclesiam, & alias res magni momenti, absque præsidio litterarum rite non possunt exerceri. Nolo plures, quæ tamen adferri possent, nunc adducere rationes; obturandus potius est fons, ex quo contraria opinio propullulat. Scilicet plerique sibi proponunt imperium absolute Monarchicum, ut abusum quendam Majestatis, facilesque credunt, eum, qui illimitata gaudet potestate, eadem in perniciem subditorum fore usurum. Verum nihil impedit, quo minus Despota benigne se in imperio gerat, docetque experientia etiam domestica, quod deliciae generis humani tales fuerint Principes, qui commoda civium tanto magis & lubentius promoverunt, quo pauciora illorum potentia ac bene merendi studio objici potuerint impedimenta. Immo hac potissimum ratione securitatem & tranquillitatem suam promovebit Despota; probe gnarus, quod metus sit fallax ad perpetuitatem custos.

§. III.

Quum itaque litterarum tanta, quantam modo sed per transennam vidimus, sit præstantia; quum etiam ingenuæ Musæ nihil proponant, quod in fraudem

dem Principum & detrimentum civium vergeret, sed plurima exhibeant momenta, quæ civitates confirmet; Principes quoque, veri Patriæ suæ Patres, de studiis litterarum & artibus promovendis nullo non tempore fuerunt solliciti. Quamobrem Scholas, Gymnasia & Academiâs, Sapientiæ delubra, veritatis templa atque reipublicæ ornamenta, intra imperiorum suorum pomeria curarunt erigenda, Doctoresque constituerunt publicos, qui juventutem ad veram solidamque doctrinam manuducerent; quibus etiam, ne in obscuro torpescerent pulvere, minerval liberaliter concesserunt, quo vitam sustentare possent. In ingeniorum officinis modo memoratis eadem disciplinæ ad præscriptam methodum proponuntur; siquidem juvenes paræ ætatis æqualium utcumque esse soleant progressum. Ex his quoque palæstris emittuntur quotannis coloniæ juvenum & ingenio & moribus probatorum, qui gratæ Patriæ gratam offerunt operam, Principisque munificentia, demandata sibi munera graviter administrando, se indignos non fuisse ostendunt. Præter has autem Academiâs recentiori ævo publica auctoritate institutæ fuerunt Academiæ ita dictæ Scientiarum, quæ nihil aliud sunt, quam collegia Eruditorum, quæ divisa inter plures, sed communi consilio agentes, opera perficiendis, propagandisque & applicandis ad usum scientiis pro cuiusque disciplinæ genio seriam constantemque curam impendunt. Cum enim Professoribus Academiârum ordinariorum, quippe in juventute instituenda quotidie occupatis, raro tantum suppeteret otii, quantum

tum requirebatur ad litterarum pomœria promovenda, & ob infinitam rerum in disciplinis omnibus multitudinem earumque diversitatem unus non sufficeret omnibus, sed scientiarum cultura commune consilium postulet; cumque alii passim invenirentur Viri, cogitandi vi atque inveniendi dexteritate eximii; Principibus plerisque visum fuit, Viros eruditione per orbem clarissimos invitare, ut quisque eorum ad incrementum ejus disciplinæ, quam in deliciis præcipue haberet, symbolam quotannis conferret. Alii iterum proprio instinctu, vel amore ducti in patriam sincero, hunc in finem coiverunt. Ita Societates quædam litterariæ, eademque superioris omnino subsellii fuerunt institutæ, quæ Academiæ Scientiarum plerumque dicuntur. Harum Professores vel potius Membra non in certo quodam loco commorari tenentur, sed per totum nonnunquam orbem sunt dispersi; non juventuti laborum ac sudorum libamina præcise devovent, sed totum genus nostrum illustant atque juvant; rarissime principia tradunt, sed quicquid in lucem publicam editum fuit, fundamenti loco in suis dogmatibus tradendis proponere solent; raro (a) denique stipendia suis merentur lucubrationibus, sed a gloria expectant, quæ abunde meruerunt, præmia. Quisque autem facile animadvertit, quod si singula hæc instituta in civitate conjungantur, adminicula habituri sint homines, quibus ad altiores altioresque cognitionis gradus inoffenso pede pervenire datur. Cum itaque gratia Augustissimorum Rossiæ IMPERATORUM talia quoque instituta litteraria per imperium ad-

adornata sint & hodie imprimis floreant; nobis de materia quadam dissertationis in lucem edendæ publicæ, cogitantibus arrisit illa, nec sine jure, qua Statum litterarum in alma Patria antiquum & hodiernum delineare conabimur. Campum quidem ingressi sumus talem, cui percurrendo etiam eruditissimus quisque vix ac ne vix quidem sufficeret; sed Tua, L. B. magnanimitate freti hanc provinciam, semel in nos susceptam, in sequentibus, utinam non invita Minerva, sustinere conabimur. Dum vero hoc agimus, Tuo L. B. favori nos majorem in modum commendamus, & quo par est, verborum honore rogamus, velis primas hæcæ lineas faciei litterarum in Rossia benigniori perstringere censura.

(a) Constat enim inter alia Academiam, quæ Petropoli floret, Scientiarum eo ab aliis bene multis differre, quod Professores ejus publicis sustententur impensis & ex ærario imperii certum quoddam illis porrigatur stipendium, quo vitæ suæ commodis honorifice prospicere valent. Causam hujus rei si quis querat, eam imprimis inveniet: quod, cum Imperator gloriosissimæ memoriæ PETRUS MAGNUS, hanc instituendam curans, Viros per imperium suum eruditos, quibus munera hæcæ offerret, tunc temporis non invenerit, coactus esset, tales ab exteris oris arcessere. Hi vero, quam ob gloriam solam, quam laboribus suis sibi acquirerent, ad munera hæc obeunda nullo modo persuaderi possent, lauta illis concessit salaria,

§. IV.

Inter Europæ regna sive situm inde ab oriente respiciamus, sive amplitudinem terrarum spectemus,
 si.

five denique fertilitatem soli consideremus, locum sibi facile primum hodie vindicat Imperium Rossicum; quod quidem olim in tot fere minora regna fuit divisum, quot nunc numerantur majores provinciæ. Status ejusdem tunc temporis talis erat, qualem deprehendimus multarum aliarum per Europam terrarum olim fuisse: scilicet Principes quique, felicitatem publicam in armis & triumphis ponentes, magis de eo solliciti fuisse videntur, quomodo vicinos opprimerent, ac pomœria ditionum suarum extenderent, quam ut internam auferent tranquillitatem. Ad hos bellorum fragores exhoruerunt Musæ, publicæ felicitatis & securitatis filiæ; quare etiam in civitatem Rossicam tardius fuerunt admissæ. Verosimile quidem a nonnullis putatur, Rossos, si non omnes, magnam tamen illorum partem, antiquissimis temporibus, litteras Scythicas seu Gothicas usurpasse; quippe quum Gothi etjam suas ex Asia scientias habuerint, & Moschi, quorum progeniem hodiernæ Rossicæ incolas esse quidam statuunt, mediam terram incolentes, ac sæpissime varia belli fortuna cum Gothis pugnantes, non potuerint non litteras easdem addiscere (a). Sed cum adfertio hæc nuda conjectura sit; ideo etjam nos hanc controversiam in medio relinquimus. Eodem quoque modo res sese habet cum illis Scriptoribus, qui linguæ Germanicæ usum ante tempora Alexandri M. jam in Rossia invaluisse admodum contendunt. Horum in numero est SCHOTTELIUS in libro von der Teuffchen Haupt-Sprache

c. 8. p. 132. provocans ad GESNERUM. *Conradus,* inquit, GESNERUS in præfat. Diction. *Jos. Pistorii,* *Moscovitarum linguam, ante Græcorum Monarchiam, Germanicam fuisse scribit, idque ex ipsius nominis, provinciarum & fluminum etymologia probat. Moscovia, inquit, dicitur das Mosgow cum paludosa & lacustris tota sit. Inde Plefcovia, das Blösgow, a nuditate terræ circa Livones: Litou, Lithuania der Leute Aue, a populi multitudine: Kiovia, Kûow, a vaccarum pascuis: Smalenskov, das Schmalzgow: Novogardia, der Neügart, id est, nova civitas, & alia multa, quæ legi possunt apud auctorem. vid. etiam Mithridatem Gesneri p. 61. (b). Etyma vero hæcce regionum & urbium per ingenii luxuriam ficta & detorta esse, nemo, vel me tacente, non videt. Præterea cum FABER ipse, qui tamen Germanus erat, & vel hanc ob causam patriæ suæ laudem illam & honorem vindicasset, sententiam hanc omnino studio refutare conetur, quis quæso miretur, si nec nos calculum illi addere nostrum possimus? Moscovia quippe nomen suum traxit ab urbe Moscu, quæ seculo primo XII extructa est, & hæc iterum a fluvio Mosqua, urbem hanc præterfluente: ideoque ad vetustissima illa tempora non erit recurrendum. Idem quoque valet de Plefcovia; & si Celeb. GESNERO innotuisset, civitatem hanc a Rossis proprio idiomate vocari Pskov, omnes excutere loculos necessum habuisset, ut etymon aliquod hujus vocis, Germanicam redolens originem, produceret. Lithuanorum nomen novum plane esse*

&

& ante annum N. C. MCC ferme incognitum dicitur. Kiovia, antiquissima illa Rossia civitas, non a vaccarum pascuis sic nominatur, sed a Principe quodam KIEW, qui sui in memoriam illam exstruendam curavit. Oppidum sequens non Smalenskoy, sed Smolensko scribitur & pronunciat; quamobrem derivationem vocis hujus a *Schmalzgow* absurdam omnino esse, quilibet perspicit. Quod ad Novogardiam attinet, nec a *Neügart*, nec etiam a *Nygård* derivatur, sed in lingua Rossica suum agnoscit ortum; descendit namque a *novoi*, nova & *grad*, *gorod*, civitas, sicque vocatur in relatione ad *Aldejoburgum*, quæ urbs metropolis primorum Rossia Principum fuit. Eversis sic etymologiis GESNERI, ipsum etiam corrui argumentum. Omissis vero temporibus hisce obscurioribus, de quibus in utramque partem disputari potest, ad periodum illam nos convertimus, in qua ipsi annales nostri præsto sunt, dictisque lucem affundunt. Sicut Evangelium, ubi suos diffundere cœpit radios, non solum anxias superstitionum nebulas dissipat, verum etiam homines ad utilissimas quasvis scientias colendas sensim invitat; ita nullum est dubium, quin simul cum Græca religione, in Rossia imperium introducta, Scientia quædam ab advenientibus Episcopis ac Sacerdotibus fuerint propagatæ: quibus egregii nostri Principes auxiliatrices manus haud difficulter porrexerunt. Si THEODOSIO, Abbati Kioviensi, fidem, uti certe par est, habeamus, duo fratres germani METHODIUS atque CONSTANTINUS (c)

Constantinopoli evocati, Sæculo IX ad finem vergente, jussu Imperatoris Græcorum MICHAËLIS (*d*) non solum Slavis Evangelium lingua Slavonica annunciarunt; sed etiam artem scribendi illos docuerunt. CONSTANTINO vero domum paullo post reverso, METHODIUS a Principe KOZEL Episcopus creatus, associatis sibi duobus Sacerdotibus, qui scribendi artem optime callebant, omnes libros Saceri Codicis ex Græca in Slavonicam transtulit linguam, idque spatio dimidii anni (*e*). . Conditions, quibus Rossia Princeps IGOR cum Imperatoribus Constantinopolitanis, ROMANO, CONSTANTINO & STEPHANO, amicitiam pacemque initam confirmavit, commodaque, quæ Noster inde ceperat, certissimum sunt testimonium, Ruthenos eo jam tempore scribendi artis scientiarumque fuisse haud imperitos (*f*). De HELENA, Rossorum Regis WALDEMARI I avia, constat, quod Constantinopoli reversa, legatis Anno CMLIX ad Imperatorem Romano-Germanicum OTTONEM M. expeditis, consensu Procerum suorum sinceros Evangelii Doctores sibi miti vehementer postulaverit. Precibus tam æquis tamque piis annuit quoque mox Imperator, primumque Rossorum Episcopum designavit Monachum Cœnobii St. Albanii Moguntia, LIBUTIUM, ab Episcopo ADALDAGO ad illud ordinatum. Hic autem quum diem prius obiisset supremum, quam suum aggredi posset munus, ejus loco ADALBERTUS, Monachus monasterii St. Maximini Trevirensis, missus est; qui tamen cum arrogantius sese gere-

gereret, in indignationem Rossorum incidit, infectisque rebus Germaniam brevi post repetere fuit coactus, ubi primus Archi-Episcopus Magdeburgensis constitutus est (*g*). Præter hunc, sæculo sequenti, annales mentionem quoque faciunt! Comitis cujusdam Querfurtensis BRUNONIS, qui a Præsule Romano, ad quem Romam sese contulerat, ob insignem illius zelum mittebatur in Borussia & ad Rossorum varias gentes nondum Christianas, ut veram religionem inter illas propagaret, a quibus vero An. MVIII. interfectus est. Huic successit alius ex Germanis Episcopus, nempe Colbergensis ex Pomerania REINBERNUS, de cujus meritis in Rossiam agit Ditmarus L. 7. p. 417. (*b*). Notandus quoque est RODOLPHUS quidam, natione Westro-Gothus, qui cum æque ac ceteri modo memorati in extirpando cultu idololatræ non solum per Finlandiam & Livoniam, sed etiam per reliquas vicinas Rossiaë provincias fuerint occupati; credere par est, quod de litteris apud Nos promovendis fuerint solliciti (*i*). OLAVUS TRYGGWONIDES a piratis Esthonicis in captivitatem abductus & ab avunculo suo iterum in libertatem restitutus, in aula supra memorati Regis WALDEMARI MAGNI educationem tanto Principe dignam nactus est (*k*). Quod certe clarissime indicat, studia Litterarum ex Græcia una cum religione, qua Rex proxime nominatus se initiari passus est, in Rossiam sensim migrasse. Deinde OLAVUM, Constantinopoli reversum, virum eruditionis fama clarum, nomine

PAULLUM inde secum duxisse, fertur(*l*); quem una cum religionis novæ promovendæ cura etiam litterarum notitiam Nostris propinasse, nulla superest ansa dubitandi. Magnus Rossia Dux JARISLAVUS, qui circa initium sæculi XI floruit, adeo litteris eruditus dicitur, ut plures libros & imprimis Constitutionem Rossorum Ecclesiasticam ipse consignaverit, atque omne, quod a militia & castris vacaret tempus, litteris impenderit. Idem porro plures Eruditos propositis amplissimis stipendiis ad se invitavit, quibus injunxit libros Græcos melioris notæ in Slavonicam transferre linguam, translatosque inter cives distribuere(*m*). Quod cum ita fecerit, verisimile est, quod suis auspiciis auroram Litterarum per Rossiam exortam promoverit. Eodem quoque Principe ad clavum imperii sedente, annales nostri celebrant Monachum quendam HILARION, qui ob singularem pietatis eruditionisque laudem Metropolita Kioviensis creatus fuit(*n*). Neminem spero offendet, quod Eruditos per Rossiam recententes, hominum Sacro Ordini adscriptorum mentionem præcipue fecerimus. Sicut enim alibi, ita etiam in Rossia quondam, quantilla demum fuerit eruditio, omnis tamen penes Monachos erat quærenda; qui tamen postea, ut dominandi ambitum & divitiarum corradendarum studium eo melius tegerent, non tam liquidam Scientiarum lympham, quam potius nugarum & præstigiarum cœnum auditoribus suis propinarunt. Hinc factum esse putamus, ut Principes Rossici, litterarum amantes easque pro-

mo-

movere cupientes, spe sua diu exciderint, multa-
 que antiquum Patriæ statum concernentia monu-
 menta turpiter perierint. Animadvertimus quidem
 in Historia Svecana, quod Svethiæ Rex MAGNUS,
 SMEK cognominatus, in Gardariciam miserit Philoso-
 phos quosdam, de quorum igitur munere breviter a
 nobis erit agendum. Scilicet quum Rex Svethiæ mo-
 do memoratus cum exercitu ad orientales pervenisset
 terras, feciales suos ad Principem Novogardensem
 GEORGIUM misit, qui duas ipsi proponerent con-
 ditiones; nempe aut ipse & cives, ejurata Græca,
 Romanensem reciperent Religionem, aut acie secum
 essent dimicaturi. Ut Legati hi majori cum succes-
 su suum absolverent munus, Philosophos se appel-
 lari voluerunt; cruenta enim ad Christum conversio,
 qua tunc delectabantur superborum Pontificum haud
 degeneres filii, maximum horum terrorem singulis
 injecit, adeo ut ad solum Episcopi nomen tunc multi
 æque horrescerent, ac Romani olim ad Hanniba-
 lis, dum portas ipsorum pulsaret. Convocabantur
 mox Ordines Regni, coram quibus suum negotium
 ac novæ religionis præstantiam majori eloquentiæ
 apparatu exposuerunt hi Legati, quam qui in ru-
 des caderet milites. Nostri autem non suis defue-
 runt partibus, sed conditiones adeo ancipites solerti
 mora eluserunt; ita ostendentes, se prudentia quo-
 que tunc valuisse (o). Quamvis autem Bulgari, Na-
 tio quædam Slavonica, sæculo jam IX characteres
 litterarum, ut supra indicavimus, habuerint, qui
 brevi post in Rossiam pervenerunt; nihilo tamen
 mi-

minus hi diu, ut res quædam secretissima & majoris momenti, inter cimelia aulica sunt servati, donec, spatio quodam temporis præterlapso, usus eorum etiam plebi innotuerit. Hoc vero factò, non ea duntaxat, quæ tunc gerebantur, verum etiam quæ a Majoribus per longam traditionem acceperant, scribi & in annales nostros referri cœperunt. Post hæc tempora, sæculo scilicet XII existit Historiographus quidam THEODOSIUS, Abbas cœnobii S:t. Michaëlis Kioviæ, sæpissime a nobis laudatus, qui vetustissimus Rossorum Chronographus Celeber. MULLERO audit, & Chronicon imperii Rossici ab antiquissimis retro temporibus consignavit. Quod autem ipse alios secutus fuerit, ex opere ipso, paullo accuratius perlustrato, sole clarius apparet. Quum enim inde ab adventu Waregorum in nostras oras Chronologiam suam incipiat, & continua narrationis serie Historiæ auctoritatem conciliet; profectò nisi debitis instructus fuisset subsidiis tam distincte tempus, quo fœdera cum exteris olim percussa sunt, definire, nec eorum contenta nobis succincte exhibere potuisset (p). Primæ vero illæ Rossorum litteræ supra memoratæ magnam sequenti ævo subierunt mutationem, adeo ut paucæ admodum forte nunc sint superstites. Diversæ etiam procul dubio ab his sunt indolis, quæ apud *Permienfes*, qui proprium idioma & proprias habent litteras, inveniuntur, quas STEPHANUS Episcopus, qui illos ad fidem Christianam convertisse dicitur, primus introduxit, atque ob tanta merita, DEMETRIO, JOHANNIS filio imperante, in numerum Sanctorum fuit relatus (q). (a)

(a) Vid. REUTENFELSI *Lib. de Rebus Moscoviticis* pag. 202. (b). Confr. *his Dissert. Ludov. Aug. FABRI de perpetua amicitia Germanicum inter & Russicum imperium, Præfide illustr. Gottl. Sam. TREUERO, Helmstadii XI Julii 1733 in lucem edit. S. v. p. 7. seqq. ubi etjam sententiam illam GESNERI quibuscumque modis destruere nititur. (c) Vocatur hic a JOH. PETRO KOHLIO in introd. in Historiam & rem litter. Slavonarum recens. in *Actis Erud.* a. 1729. p. 508. seqq. CYRILLUS, quem una cum fratre suo germano METHODIO versionis primæ S. S. Bibliorum Auctorem esse liquido confirmare nititur, eorumque & cæterorum præcipuorum Doctorum ac Slavonicæ gentis velut Apostolorum vitam e melioribus fontibus depromptam exhibuisse, ibidem indicatur. Agit quoque de eo NICOL. BERGIUS in *Diss. De Statu Ecclesiæ & Religionis Moscov.* p. 98. Putat idem pagina antecedit: METHODIUM Moraviensis Eclesiæ Archiepiscopum fuisse, ad quem Johannes VIII Papa Epistolam misit. Vid. *Diss. c. p. 97.* (d) Quod MICHAEL PALÆOLOGUS, uti nonnulli, sed perversè admodum autumant, non fuerit, vel exinde colligi potest, quod hic Imperator creatus fuerit a. 1263 & mortuus a. 1283. Cfr. *HÜBNER'S Geneal. Tabell. Tom. I. Tab. 32.* (e) Vid. *Chronicon THEODOSIAN.* in MÜLLERS *Sammlung Russischer Geschichte Tom. I. p. m. 15.* nec non HERBERSTEINI *Comment: de Rebus Moscoviticis, p. m. 2.* ubi Bulgaros An. m. 6406. characteres Litterarum accepisse asserit. Et licet Cel. MOLLERUS in *Descriptione Elboniæ & Livoniæ pag. 16.* dicat, quod TREUERUS in *præf. introd. in Hist. Mosc.* annum hunc anno aetæ Christianæ 1262 respondere statuat; & quod fundamenti loco nitatur HERBERSTEINI auctoritate, immo ipse huic calculo suffragetur; tamen rite observata Chronologia, facile deprehenditur, annum a HERBERSTEINIO allatum in annum restauratæ Salutis 898 cadere. Annus quippe 6370, quo primi illi Holmæ Principes RURECUS, SINAUS*

& TRUPORUS ex Vareaia venerunt, est annus 862. vid. *Diff. Cl. Mag. HOPPII de Regibus Holmgardicis part. prior. pag. 10. not. h.* Servata igitur eadem Chronologia, veritas assertio- nis nostræ ad oculum patebit. Præterea sicut Romani veteres iteratis vicibus expeditiones facientes in Græciam, inde sci- entias secum abduxerunt; ita quoque Nostros sapissime varia belli fortuna cum Imperatoribus Constantinopolitanis pu- gnantes ab iisdem, si non aliam ob causam, certe placamenti loco, scientias pariter ac litterarum characteres accepisse, non est, quod dubitemus. Et quidni hoc mature admodum fieri potuisset, quum, ut ex §. seq. constabit, ipsa ars Typogra- phica, quæ tamen majores requirebat impensas, majoremque solertiam, uno fere sæculo tantum post inventionem illius elapso, jam in Rossiam pervenerit. Commercia denique cum exteris instituta, fœdera quoque cum illis inita, satis super- que indicant, Rossos eo tempore artis scribendi & scientia- rum fuisse peritos. Immo ridiculum sane est statuere, Nostros eo ævo, cum Tattarorum jugo colla sua subdere cogentur, litteras accepisse, cum perpendere deberent hu- jus sententiæ patroni, Tattaros omnem movisse lapidem, ut humanitatem Rossi exuerent, barbariesque per totum regnum ingrueret; quem in finem nunquam permisissent, ut hi litteras a Græcis acciperent. Cum itaque characteres longe ante hoc tempus in Rossiam pervenerint, nec mirum erit, quod pacis illud instrumentum inter OLEGUM, Tatorem IGORIS & Im- peratores Constantinopolitanos, LEONEM & ALEXAN- DRUM, quod in *Chron. cit.* paullo post exhibetur, tam ob- scuris verbis conscriptum sit, ut illius copiam plene nobis facere non potuerit illustr. MULLERUS. Audiamus etiam REUTENF. *lib. cit. v. 203.* hac de re ita differentem: *Bulgari- ca*, inquit, *elementa ex Græcis depravata, Glagolnice dicuntur, quæ alii anno Christi 810 a Michaëte Cæropalate Imp. ducem Bulgarorum Chrononem, vel placamenti loco, cum Byzantium*

appugnaret, inter cetera munera accepisse; alii anno demum 845 Bogerim Regem Bulgariae una cum Religione Christiana a Michaele Imp. Theophili filio, esse indeptum putant. In hac vero re tutius est, annalibus ejusdem regni, in quo res acciderunt, quam alterius narrationibus fidere. (f) Vid. Chron. Theodof. modo cit. p. m. 22. seq. (g). Cfr. MESSENIi Scandiam illustrat. Tom. 1. p. m. 72. REUTENFELSII l. c. p. 210. ubi anno CMLXXIII hoc factum fuisse statuit, sed falso, ut ex dicendis apparebit; Helena quoque jam a. CMLXIX mortua est. Cfr. Samml. Russ. Gesch. Tom. 1. p. 99. Confirmatur legatio hac in Contin. Reginon. ad an. CMLIX. Legati Helena, Regina Rugorum, qua sub ROMANO, imperatore Constantinopolitano, Constantionopoli baptizata est, fille (ut post claruit) ad regem venientes, episcopum & presbyteros eidem genti petebant, cit. a FABRO in Dissert. laudata, ejusdemque §. VII. Ubi etiam observat, medio ævo Rossos cum Rugis in insula Rugia confundi solere; hos vero ea tempestate neque Helenam habuisse reginam, neque Christiana caruisse religione, quippe quam sub LUDOVICO Germanico jam amplexati essent. (h). Vid. Dissert. proxime citat. §. VIII. ubi auctor de familia & nomine BRUNONIS erudite, ut solet, disserit. (i) Confer. MARTINI TOLPO Dissert. de initiis rei literarie in Suetia p. m. 46. (k). Confr. Snorro STUR-LONIDIS Heimskringla Tom. 1. Cap. VII. (l). Vid. libr. modo cit. Cap. XXIX. (m). Vid. Chron. Theod. p. m. 188. (n). cfr. Chron. cit. p. m. 191. (o) cfr. Vetus Historie Moschorum Chron. apud Nob. SCHOENSTROEMIUM in introd. ad Hist. Svec. MS. (p) Vid. Sammlung Russischer Geschichte Tom. 1. p. 2. seq. Hoc loco observandum, Celeb. ARVIDUM MOLLERUM in Descript. supra citata p. 15. seq. totum in id incumbere, ut veritatem Chronographi hujus plane destruat, immo & ipsum exstitisse negat atque in plurima extrema dilabitur. Res vero hac cum singularem & longiorem requirat tractationem & re-

futationem, quam ut hoc loco a nobis fieri possit, ideo quoque sub iudice illam relinquimus; hoc unum monentes, causas, quas MOLLERUS ad corroborandam conjecturam suam, ut ipse loquitur, adhibet, leviores esse, omnesque, qui partium studio non trahuntur, haud magno negotio perspicere, eas facile solvi posse. Quod ad Scriptores illos attinet, qui aetatem THEODOSII antecesserunt, putamus, eorum opera ea tempestate, cum Rossia sub Tattarorum iugo ingemisceret, periisse; illiusque historiam, quæ in Acad. Scient. Petropol. asservatur, exemplar tantum esse ipsius originalis; quippe quod recentiori manu exaratum est. (q). Cfr. ALEXANDRI GWAGNINI *Descript. Moscovia p. m. 367.* cui addatur: HERBERSTEINI *loc. cit. p. m. 62.*

§. V.

Sequenti tempore, dum Principes Rossici de summa imperii inter se dimicare cœpissent, atque in se invicem Vatirianum adeo concepissent odium, ut multi eorum nullam potius vellent rempublicam, quam ex suo arbitrio non administratam; factum est, ut fortissimus Tattarorum Princeps BATHI, occasione invigilans, totum fere hoc occupaverit regnum atque cives in miserrimam redegerit servitutem. In hoc turbulento statu, qui ultra duo sæcula duravit, lucula ista Litterarum, quæ per Religionem & curam priorum Rossicæ Principum fuerat exorta, sensim fuit extincta. Constat quippe ex historia, barbariem, quæ illo ævo inuaserat, eo usque jam processisse, ut nummi, qui sub Tattarorum iugo cudebantur, in *aversa* sequentia haberent verba, Arabico idiomate: *unus tantum datur Deus, ejusque*

que *Propheta est Muhammed*; in *reversa* vero illorum nomina exstabant Principum, sub quorum regimine signati erant (a). Immo quum commercia cum Græcis hac tempestate Tattarorum moliminibus valde fuerint interrupta, nec ab illis resuscitari potuerunt disciplinae. Nunc igitur novus requirebatur labor, nova cura, novæque impensæ, ut litteræ iterum in Rossiam introducerentur; quod vero optato successu prius fieri non potuit, quam excussum feliciter fuit Tattarorum jugum, utpote de quo Rossia Principes maxime solliciti esse debebant. Hoc factò de JOHANNÉ BASILIDE II constat, quod licet, ut nonnullis (b) placet, crudelissime in cives suos sævierit, nihilominus eis, qui Religioni Evangelicæ essent addicti, Templum in ipsa urbe Moscua primum exstruere, deinde vero ob causas quasdam graviores in suburbio sic dicto Germanico idem constituere (c) permiserit, & doctos Viros e Germania vocaverit, qui sacra ibidem docerent (d). Nulli igitur dubitamus, quin hi, quorum tamen pauci forte advenerunt, tam de Religione, quam de studiis litterarum, quæ paribus plerumque ambulant passibus, per Rossiam promovendis fuerint solliciti. Concinnavit etiam ipse Imperator librum quendam, centum capitibus constantem, quem proinde magnæ auctoritatis & *libri Symbolici* vicem pridem subisse, nonnulli existimant (e). Aperuit quoque idem data occasione duobus Livonis, ministris suis, se velle Scholas Germanicas adornare: *Quod si factum fuerit*, inquit, *in eam rem incumbam; ut in urbibus*

meis

*meis Plefcovia & Novogardia ludi litterarii aperian-
 tur, in quibus juvenus Ruthenica in lingua, Latina &
 Germanica instituat. Quæ Germani eijam in mea
 ditione seu templa seu ædificia habuere, ea omnia, ut
 reficiantur, curabo (f).* Maximum vero his eorum
 conatibus addidit pondus, quod cura & impensis
 Imperatoris hujus, ars typographica in imperium hoc
 introducta fuerit; hujus quippe beneficio non solum
 libri quicunque & translati & a Ruthenis ipsis con-
 signati pro villiori pretio comparari potuerunt, ve-
 rum etiam, supra quam dici potest, litterarum po-
 mœria dilatata sunt. Ars hæc sub auspiciis MA-
 CARII, Archi Episcopi Novogardensis, primum
 Moscuæ sedem invenit, primusque liber, qui hic
 An. 1562. impressus est, erant *Sacra Evangelia*, ut ex
 relatione iisdem annexa videri potest (g). Hac ve-
 ro re nihil aliud effecit Princeps modo memoratus,
 quam ut Rossi ab ignorantia tenebris ad lucem
 disciplinarum sensim pervenerint. Interjecto tem-
 pore Magnus Rossia Dux BORIS GUDENOV satis
 animadvertit, barbariem civium per sedulam litte-
 rarum culturam esse eluendam; quare secum medi-
 tabatur, quomodo eruditos Viros in Rossiam ar-
 cesseret, qui variis disciplinis cives suos institue-
 rent. Debuissent utique Monachi in re tanti mo-
 menti auxiliatrices ipsi porrigere manus; sed hi te-
 nebriones, cellularum suarum umbracula magis, quam
 litterarum splendorem amantes, nihil pratermife-
 runt, quo egregium adeo conamen sufflaminarent,
 nec prius destiterunt, quam proposito suo renun-
 tiaret

tiaret BORIS; cui pervaserant, avitam Religionem adventu novorum Doctorum vehementer periclitari, morumque peregrinorum contagium pristinam simplicitatem pervertere, quod non posset non dissidia interna excitare. Idem tamen, sicut prudentia & bene merendi studio valuit, Nobiles quosdam Rossicos rarioris ingenii, quos octodecim fuisse, perhibent Scriptores, elegit; eorumque sex in Germaniam, cæteros vero in Galliam & Angliam misit, ut litteris ibidem imbuerentur; sperans, se horum opera promulsiorem litterarum civibus suis propinaturum, atque Monachorum pervicaciam sensim superaturum (b). Rei medicæ aliqualem usum ut cognitum redderet civibus, aliquot Medicinæ Doctores ad se arcessendos curavit, magnisque divitiis & honoribus eos ornavit. Qua de re verba afferam CONRADI BUSSONIS in *Historia Ms:ta*, *Berwirrtter Zustand des Russischen Reichs von a. 1584. bis a. 1613.* p. 21. seq. In diesem Jahre 1600 verschreibt der Kaiser aus Teutschland etliche Doctores Medicinæ, und Apotheker; einen Doctorem, der mit dem Engländischen Abgesandten dahin kommen war / bittet Er von dem Gesandten los / der war von nation ein Unger, hieß Christophorus Rietlinger ein wohl versuchter Mann / und ein guter Medicus auch vieler Sprachen kündig. Die andere, so Er aus Teutschland verschrieben / waren diese; Doct. David Vastmar, Doct. Henricus Schröder, Lubecenses, Doct. Joh. Holchenius Rigenis, Doct. Caspar Fridericus Regiomontanus. Alle promovirte Doctores und seine gelehrte

lehrete Männer. Der 6:te hieß Erasmus Beuski, von Prag, war Medicinæ Studiosus. Diese hielt Er dazu / daß sie mußten alle auf seinen Leib warten / durften keinen großen Herren curren / wo nicht derselbige Seine Majestete zuvor darum begrüßen und bitten lassen (i). Deinceps sicut PSEUDO-DEMETRIUS I. Romanensem amplexus fuerat religionem, ita quam primum ad gubernacula imperii pervenit, mox Ignatii Lojole adsecelas catervatim ad se vocavit, ut tam avitam Græcam Religionem ex animis civium sensim obliterarent, quam ut populum in suis erudirent dogmatibus; quod opus promovit ANTONIUS LONGINUS, ad aulam Polonicam Legatus Pontificius (*). Immo circa superioris sæculi initium pleraque monasteria fuerunt erecta, in quibus juvenus instituebatur. Statim enim ac MICHAEL FEODOROVITSCH habenas regni capessiverat, Patrem suum, qui Patriarchali resplenduit tiara, quique ipse litteris haud mediocriter tinctus erat, de hisce per imperium Rossicum promovendis, multum fuisse sollicitum, ut credamus, plura sunt, quæ svadent. In primis vero cura ipsius circa nepotem suum ALEXIUM MICHAILOVITSCH in litteris educandum versata fuisse videtur, utpote quem ut magni ingenii Principem nobis exhibent annales (l). Ipse tempus haud exiguum, quantum nempe in illo litterarum exilio licuit, libris legendis impendit, eoque non mediocrem de rebus, ad naturæ & Politicæ notitiam spectantibus, scientiam consecutus est. Et licet ipse linguas peregrinas non calleret,

atta-

attamen ex illis varias scientias in vernaculam curavit transferendas (m). Status Litterarum, qualis hoc ævo fuerit, ita describit REUTENFELSIUS: In ludis Scholasticis præterquam litteras combinare, characteres fingere ac numeros inire, nihil ultra erudiuntur. Poëticam valde adhuc incontinentam, ac enormem, non tamen plane nullam habent, & Poëtae iis, quemadmodum Reges, non fiunt, sed nascuntur. -- Scripta sua non nostro ritu in folia discissa, plicisque & acu connexa, sed in volumina, quod moris etiam apud Hebræos obtinuit, longa serie conglutinata, & convoluta servant. Supputandi artem (n) lapillis seu corallulis, ferreo filo transmissis, ac in duas tabellas dispensatis, Tattarorum & Chinesium ritu, tractant. Et paulo post: Scholam Litterarum Latinarum nuper in urbe regia (Moscuæ) aperuerant, sed studia discipulorum emitti ultra cognitionem lingue vetabantur; immo iis tantum, qui officio interpretum aliquando sint functuri, a Principe hæc discendi libertas dabatur; quanquam hæc tam salubris instituti sanctio, ut ex relatione quorundam accepi (loquitur REUTENFELSIUS de se ipso), docentium culpa sit abrogata. Vernaculo idiomate post sacras paginas, & libros precum, Canones etiam nonnullos, & multa S. S. Patrum, Chrysostomi, Basilii, Gregorii Nazianzeni, Joannis Damasceni, ac aliorum scripta, annaliumque & LL. domesticarum codices, universalem orbis Historiam, Alexandri M. res gloriose gestas, ac vitas præsertim Sanctorum indigenarum vulgo legunt (o). Idem etiam auctor laudat tam Litteratos Russos, quam Mæcenates, quibus studiorum cultu-

ra curæ cordique fuit. Justitiæ vero quum modo memoratus ALEXIUS maximam curam gereret, etjam anno 1647 JOHANNIS BASILIDIS Iudiciorum constitutiones, Concilii Florentini examen cum rigorosa *Isidori* castigatione, nec non Canones *Johannis Metropolitanæ*, ac *Cyrilli* cujusdam quæstiones ad *Niphontem* Novogardiæ Episcopum, in meliorem collecta seriem typis exprimi, dicique SOBORNOJE ULOSCHENIE, sive comitorum decreta, jussit (p). Ante hujus enim ævum leges ad *Pricassiorum* sive judicum arbitrium & perverfas consvetudines detortæ, valde incertæ & proinde iniquæ fuerunt. Hic vero, ut præmium statutorum Rossicorum in linguam latinam translatorum indicat, inito consilio cum Patriarcha, Metropolitæ & Episcopis totius Rossicæ, injunxit Proceribus nonnullis civibusque selectioribus, ut quæ in actis Apostolorum & sanctorum Patrum ac in libris Græcorum Imperatorum castrensibus ad Politicum regimen pertinentia scripta invenissent, describerent & cum iis Antecessorum, Magnorum Czarum & Magnorum Ducum Rossicæ nec non Magni Ducis MICHAELIS FEODOROVITSCH mandata Bojarorumque, id est, nobilium ad regia & civilia negotia spectantia statuta inter se conferrent, & inde opus quoddam consignarent (q). Quia vero nemo juris peritus tunc adfuit, incompletam admodum & confusam hanc collectionem fuisse, multi contendunt; quod nec mirum erit, si perpenderit, pandectas hasce iuris Rossici ex fontibus diversis plane desumptas fuisse (r).
 Atque

Atque hoc loco haud erit silentio prætereundum, quod tempore THEODORI ALEXIEWITSCH, cui Poësis & Musica in deliciis fuit, primum initium factum sit, orationes Sacras memoriter habendi; quod Præceptor Principis, Monachus quidam, nomine *Simon* POTOTSKI, sæpe data occasione præstitit, concionesque ipsius in folio typis impressæ prostant. De his vero tale multi ferunt iudicium, quod melior fuerit Orator atque Poëta, quam Theologus; quia & Poëtici, & alii Theologici ab eo conscripti libri Fabulis Romanensibus, debilibusque argumentis repleti esse dicuntur (s). Hunc Mæcenatem Augustum Scholarum quoque curam gerere, easque magnis redivis locupletare incepisse, ferunt; mature vero nimis cum deceisset, conatus ejus exoptatos habere non potuerunt successus. Enimvero hæc fuerunt solum modo tamquam litterarum crepuscula per Rossiam exorta, quæ pleniore lumine exsplendescere cœperunt, vergente ad finem superiore sæculo, dum partim celebris ille Cossakorum Dux MAZEPPA Academiam Kioviæ, quæ urbs inde ab antiquissimis retro temporibus velut elegantiarum sedes fuit, instituit, quæ multos postmodum Viros multiplici eruditionis supellectili instructos in commodum Patriæ emisit, partim quæ Principes Svethiæ ad occidentales Rossiæ oras Musis erigenda curarunt delubra, de quibus alia occasione plenior erit differendi locus, sub potestatem Rossorum venerunt, partim denique ipsius Rossiæ Imperatores gloriosissimi varia instituta litteraria adornarunt.

(a) Vid. v. HAVENS *Nye og forbedrede Esterrættninger om det Russiske Rige Tom. II. p. 341.* affert quoque idem alio loco numquam hac inscriptione: *Muhammedanorum Deo & Propheta honori.* (b) Non enim latet nos *Johannem Nestesuranovum* (Mr. LIMIERÈS) in libro suo: *Memoires du Regne de Pierre le Grand, Empereur de Russie,* statuere, Principem hunc tyrannidis falso esse accusatum, & justi potius bonique nomine dignum, cum artes manufacturæ, nautica & commercia curæ cordique ipsi fuerint, quæ vero favitiam redolere videntur, ex genio populorum, cum quibus ipsi bellandum, quosve imperio regebat, adjudicari debeant. vid. *Alta Erud.* 1726. p. 215. seq. Illius quoque defensionem agit G. S. TREUERUS in *Apologia sua pro Johanne Basilide II. Magno Duce Moscovie, tyrannidis vulgo falsèque insimulato* ed. 1711. *Vienne.* (c) Causas illius rei sincere nobis refert v. HAVEN in *lib. cit. Tom. I. p. 490.* (d) Conf. PETRI PETREJI *Sciagraphiam Regni Moscovitici Lib. II. p. 101. 102.* (e) vid. BERGII *Dissert. cit. p. 36.* (f) Cfr. Dn. PRINTS a BUCHAV *de Moscovia ortu & progr. p. 77. sq. cit. a Fabro in Dissert. laud. §. XXII. p. 49. seq.* (g) Vid. *Illustr. G. F. MULLERI Sammlung Russischer Geschichte Tom. V. p. 511.* Adnotavit hoc etiam fæpe laudatus v. HAVEN *l. c. Tom. I. Cap. VI. p. 101.* dicens: se antiquum quoddam *Rituale Ecclesiasticum* in Bibliotheca Acad. Scient. Petrop. vidisse quod tempore *Johannis Basilidis* impressum esse, opinatur. Rem hac quoque confirmat translatio edicti cujusdam *BASILIDIS,* quam ex Archivo Regis Suethiæ nobis exhibet BERGIUS in *diss. cit. p. 152. seq.* Annus ibi allegatur 7061, qui respondet anno Christi 1553, quo scilicet primum initium sumibus Magni Ducis Typographiam adornandi factum est. SS. vero Bibliorum impressio post decennium primum absoluta esse dicitur. Typographi, quibus cura hæc demandata fuit, ibidem vocantur *Johannes Hodersson & Petrus Timosoffon.* (h) Vid. HOLLBERGS

Europäische Rigers Historia p. m. 783. (i) Cit. a FABRO in *diff. sua* p. 54. (k) Vid. PETREJI *lib. cit.* p. m. 158. *Part. II.* (l) Cfr. STRAHLENBERGII *Nord- und Oestliches Theil von Europa und Asia* p. 213. (m) Vid. REUTENFELSIUS *de Rebus Mosc.* p. 83. nec non STRAHLENBERG *loc. cit.* (n) Qui veram & distinctam hujus supputationis cognitionem desiderat, adeat v. HAVEN *lib. cit. Cap. de Mercatura.* (o) Vid. REUTENFELSI *lib. cit.* p. 203. *seq.* (p) Cfr. *lib. proxime cit.* p. 126. Collectio hæc pro prima quasi lege fundamentali in Rossia habetur. (q) Vid. *Diff. citat.* p. m. 63 & 64. Statuta Moscovitica primus Latino idiomate expressa Augustinus Lib. Baro de Mayerberg LEOPOLDI Imperatoris ad ALEXIUM Orator in Germania evulgavit, & itinerario suo in Moscoviam subjunxit. In lingua Germanica quoque apparent, sub titulo: *Allgemeines Ruffisches Landrecht, mit B. Gotth. Struve's Vorrede, Danzig 1723.* 4. Deprehendi vero in his legibus vestigia juris Saxonici & Lubecensis, egregie docuit ab IMHOFF sub præsidio Viri ill. GEORGII ab ENGELBRECHT, in *Specimine collationis juris Moscov. & communis An. 1711.* Causa convenientiæ hujus est, quod mercatores & majores & minores in condendo jure hoc civili Rossorum adhibiti fuerunt, testante proœmio statutorum, quibus jura Lubecensia & Livonorum circa contractus, debitores, damna data & ex frequenti commerciorum exercitio non poterant non esse cognita atque perspecta. Vid. FABRI *Diff. §. XXIX* p. 63. *seq.* Adfert quoque ipse loco citato exemplum hujusce rei de debitoribus, qui nomina sua expedire nequeunt, scilicet stat. Moscov. c. 20. §. 38. 39. coll. cum jure Saxon. im *Landrecht* L. 3. art. 39. nec non cum MEVIO ad *Jus Lubec.* L. 1. tit. 3. art. I. n. 95. *seqq.* (r) Conf. STRAHLENBERG *lib. cit.* p. m. 214. (s) Cfr. *lib. proxime citat.* p. 217. & 218.

§. VI.

Ordinis atque instituti ratio nunc exigit, ut initia hæc litterarum per Rossiam missa faciamus, & felicem illam consideremus ætatem, qua HEROS immortalis memoriæ PETRUS I. MAGNUS, pristinum Patriæ squalorem deterisit, atque nitidam ipsi reddidit faciem. Quocirca in antecessum erit observandum, quod sicut omnium rerum, ita etiam Litterarum nova Epocha ab auspiciis hujus Imperatoris optimo constituatur jure. Tanta autem sunt ipsius in totam Rossiam merita, ut qui acutissimo pollent ingenio dubii hæreant, an majorem gloriam in bello, quam in pace sibi comparaverit, Quicquid autem sit, inficias iturum spero neminem, eximium hunc Monarcham in admirationem omnium sæculorum Litterarum studia, hætenus negligerent culta, in vastissimo Imperio promovisse, nullis omnino sumtibus eum in finem parcens; probe gnarus, quod felicitatem civium, quæ ipsi tantopere curæ cordique fuit, nunquam confirmaret, nisi ingenuis Camenis tranquillam in suo regno pararet sedem. Ut vero inoffenso pede in arduo hocce stadio, in quo XENOPHON etiam & LIVIUS sese exercere possent liberaliter, progrediamur, expendere juvat, tum quantos Magnus hic Imperator in Litteris fecerit progressus, tum quid ad florem litterarum in terris sibi subjectis contulerit.

Sicut in Principem hunc exquisitissima sua munera plenis manibus profudisset faulrix Natura; ita etiam

etiam, quamvis in infantia Patrem desiderare coactus esset Optimum Augustum, teneram tamen educationis ipsius curam in se susceperunt Augusta Mater NATALIA, ERICI filia, NARISKIN & Aulæ Magister BORIS GALIZIN. Hic ipse natione quidem Rossus fuit, ita tamen litteris eruditus, ut, quod insolens tunc habebatur, linguas tam Latinam, quam cæteras Europæas, quarum cognitionem in multiplici per Europæ regna Legatione sibi acquisiverat, optime calluerit. Neuter horum ferre potuit perversas opiniones & consuetudines, quas impense dilexerunt Rossi, quod præscriptionis quodam jure easdem tenerent, sed quicquid egregium & humanitatem spiraret in moribus exterorum, suis civibus imitandum proposuerunt. Quem ipsi conceperant barbariei horrorem, eundem Augusto Alumno sed prudenti admodum ratione instillare operose nitentur, frequentia cum ipso colloquia instituendo de præstantia morum peregrinarum gentium, comparando inter se harum leges atque instituta cum suis ritibus illorumque venustatem & horum, quamvis a Majoribus acceptorum, prope ridiculam deformitatem ostendendo. Ita se gerendo, id sensim effecerunt, ut magnus hicce Princeps firmiter sibi proponeret, metamorphosin quandam morum ad exemplum cultiorum Nationum instituere. Quod Augustum decretum & tropæis omnibus longe præferendum nulla impedimenta ipsi objecta sufflaminare potuerunt, quin eadem, multis licet ingratis, perumperet, ad desideratum scopum acriter contendens.

dens. Ut vero Princeps hic eo meliorem conser-
 queretur educationem, qui hujus curam gerebant
 nulli dubitarunt, domesticis ipsius Ministris peregrinos
 probatæ vitæ atque industriæ adjungere. Horum
 in numero celebratur quidam nomine *Le FORT*,
 Geneva oriundus, qui & ingenio valebat & peregrinationibus
 per præcipua Europæ regna institutis magnam rerum
 experientiam sibi comparaverat. Hic in familiaritatem
 Principis admissus liberaliter ipsi exposuit statum,
 mores & instituta plerorumque Europæ populorum,
 in primis Svecorum, Danorum, Batavorum, Germanorum
 aliorumque, apud quos commoratus fuerat. Mox
 HEROS Noster nuda rerum adeo memorabilium
 cognitione non contentus, sed, subditis quasi
 excelso ipsius ingenio stimulis, omnium
 monumentorum exactissimam desiderabat periti-
 am; quare modo memoratus *Le FORT* jussus fuit,
 alios quoque in conspectum Principis producere
 extraneos, qui hanc vel illam materiam pro re
 nata ipsi succincte explicarent (a). Tempus vero est,
 ut Magnum Imperatorem, Palatinas relinquentem
 meditationes, & longinquo itinere ad Terras alio
 quasi sole calentes, sese accingentem comitemur,
 causasque tam magnæ hujus Legationis, ceu dici
 sivevit, quam emolumenta, quæ hinc sensit Patria,
 breviter exponamus. Quo itaque fuit perspicacissi-
 mo ingenio PETRUS MAGNUS, fatis animadvertit,
 quantum & prudentiam & rerum experientiam
 suam augetet, si ipse una cum delecta Procerum
 manu, quorum probata esset fides, exteris ad ret
 natio.

nationes, & quæ auribus hauserat, suis intueretur oculis. Duas igitur peregrinationes instituit, quarum prior suscepta An. 1697, comitante inter alios dicto **Le FORT** (*b*); alteri autem sese accinxit An. 1716. In posteriori Daniam, Galliam, Bataviam & Germaniam peragravit, quo in itinere duos fere annos consumsit (*c*). Dum in Belgio & Britannia commorabatur, in id præcipue incubuit, ut notitiam rei nauticæ atque commerciorum sibi compararet. In Gallia vero tam rerum copia, quam incolarum ingenio & humanitate perquam delectatus fuit; occurrentibus ipsi Eruditis & inter se velut certantibus, ut bonarum artium studia Grandi Hospiti commendarent. Academiam scientiarum Parisinam, perspecta ejusdem utilitate & cognitis Academicorum meritis adeo dilexit, ut insolito, sed in omnem posteritatem memorabili, exemplo se isti societati adscribi haud recusaverit (*d*). Ita ferme imitatus est Imperatorem **MARCUM AURELIUM ANTONINUM**. Sicut enim hic tanto honore prosecutus fuit Philosophos, præceptores suos, ut cognomen etiam eorum adsumserit, imagines aureas in larario constituerit, & sepulcra eorum hostiis floribusque ornaverit; ita Noster Imperator a sua Majestate alienum haud duxit, in eorum adoptari collegium, quorum opera & meditationibus abstrusa disciplinarum adyta fuerunt detecta. Immo ne otiosus, & nomine magis quam re ipsa, foret Academicus, in epistola quadam, quæ publici juris facta est, Academia illi descriptionem Maris Caspii transmisit; se plura adhuc imperii sui memorabilia data occasione cum

illa communicaturum, gratiosissime promittens (e). Quid? Quod dum Pariliis commemorabatur, sermonem contulerit cum inelyto Professore DE L' ISLE de gargaribus Maris modo memorati, quos revera ibidem dari, affirmat STRAHLENBERGIUS (f). Constat quoque, Imperatorem hunc An. 1720. circiter varios libros linguis *Tangutica*, *Calmyccica* & *Mungalica* exaratos, quos non ad flumen Dariam, ut quidam perhibent, sed ad fluvium Irtsch miles ex urbe Tobolio, Calmyccicas petentes terras, invenerunt, ad Academiam misisse, ut eosdem interpretarentur Academici, eorumque contenta orbi erudito exhiberent (g). Quod progressus Ejus in litteris attinet, WEBERUM adducam, pro me verba facientem, qui Ei coævus, sæpeque ad latus Ejus versatus fuit. Sequens vero de Augusto Monarcha fert testimonium: Quod Extranei de variis Imperatoris in scientiis progressibus memoriæ produnt, veritati ad amissim convenit, nemoque, cui Monarcham hunc rite cognoscere licuit, negare audet, quod primarius & prudentissimus sit Aulæ Minister, experientissimus exercituum Dux milesque, eruditissimus omnium Rossorum Theologorum pariter ac Philosophorum, optimus Historicus & Mechanicus, prudens navium Architectus, melior vero adhuc Nauta (h). Effatum hoc Historici, fide dignissimi, comprobant facta PERTI heroica, excelsa quævis & tanto Principe digna fati spirantia. Confirmant id imprimis leges ab eo sancitæ saluberrimæ, nec non instituta plurima, quibus tranquillitatem & potentiam imperii sui insigni-

gniter promovit, & per aliquot annorum decades ea in vastissimo suo imperio perfecit, quibus exantlandis apud alias gentes vix integra sæcula suffecerunt. Evincunt præterea veritatem adfert fœdera & bella, quæ sub auspiciis Ejus inita sunt ac felicissime gesta; licet enim militibus rei bellicæ admodum imperitis stipatus esset, hostes tamen exercitatissimos profligavit, imperiumque ad omnes mundi plagas extendit. Testantur masculam illius eruditionem ac Regiam Philosophiam sermones, quos in frequentia Consiliariorum ceterorumque civium habuit, ab Auditoribus immortalitati, quam adfatim meruerunt, consecrati, exemplisque ex Historia Patriæ & aliarum gentium depromptis referti. Quam impense litteras dilexerit, testatur tam selecta illa librorum suppellex, quam inter cimmelia sua rerulit, quam hoc in aprico ponunt Machinæ & instrumenta Mathematica & Physica, quorum tractatione gratam scientiarum promulsidem civibus suis propinare voluit. Ut sexcenta alia argumenta, quæ passim apud Historicos probatæ fidei occurrunt, sicco prætereamus pede, merita Magni hujus Imperatoris in litteras & Litteratos, quantum ingenii vires permittant, nunc exposituri

(a) Vid. v. HAVEN loc. cit. Tom. 1. p. 125 seq. (b) Cfr. loc. cit. Palatium Dn. LE FORT adhuc in suburbio Germanico Moscæ conspicitur, quod Aulæ Ministri, quum Imperatores ibidem commorantur, inhabitant. (c) Vid. Das Verenderte Russland p. 124 & 230. (d) vid. STRAHLENBERGII libr. cit. p. 27. & Praefat. ad Comment. Acad. Scient.

Petropol. Tom. 1. (e) Confr. Præfat. modo cit. (f) vid. libr. sit. p. m. 27. Quod si quis legere cupiat ipsum discursum, quem de hoc argumento habuit Imperator cum Professore De L' ISLE, perlegat Memoires de l' Acad. Roy. des Sciences, An. 1730. p. 495. (g) Vid. Auctorem proxime nom. loc. sit. (h) Conf. Das Verand. Rußland p. m. 13.

§. VII.

Quemadmodum sol infinitum calorem ac splendorem sibi non retinet, sed fulgentissimos radios per totum, quaqua patet, universum diffundit & opaca quævis corpora illuminat; ita quoque Imperatorum Roslicorum Phœbus, PETRUS ALEXIOVITSCH, in Patriam redux, veterem squalorem deterfit, & cives ad claram scientiarum lucem deducere studuit. Eum in finem optima quævis & ad artes liberales nata ingenia ad peregrinas misit terras, ut suo exemplo peritiam Studiorum Mathematicorum, Rei nauticæ atque disciplinarum Philosophicarum pro cuiusvis indole sibi acquirerent; quibus insuper demandatum, ut, itinere confecto, ad patrios redirent lares, & comparatam eruditionis suppellectilem in publicum usum explicarent. Horum nonnullos variarum vitæ conditionum, ut classis Præfectos & exercituum Duces, Viros etiam munera & ecclesiastica & civilia magna laude administrantes, Scholarum item Doctores, Architectos, Mercatores, aliosque per plures tempore, quo HAVEN in mea commorabatur Patria, adhuc superstites fuisse, ipse testatur(a). Utilitate peregrinationis prudenter susceptæ satis perspecta,
 Suc-

Successores quoque PETRI Augustissimi Nobilibus Rosficis injunxerunt, ut filios suos ad exterarum gentium studiorum gratia mitterent. Quid? Quod tempore Imperatoris Nostri in medium consuluerint nonnulli, ut Filia etiam, nobili loco nata, ut probis imbuerentur moribus, Matronarum exterarum consortia frequentarent; ob preces vero Parentum, graves huic decreto objicientium causas & remoras, tandem a proposito destitit Magnanimus Imperator (b). Si cui minus placeat isthoc institutum, cogitet, quæso, quantum egregii venustarum feminarum mores valeant in formanda ad humanitatem & dignitatem virorum indole, nec amplius dubitabit, quin hac quoque ratione ad suum scopum contenderit Imperator. Hic quum secum perpenderet rerum humanarum mirabiles vires, in Oratione quadam, quam coram quibusdam suis civibus habuit, se haud lubrica conjectura colligere posse dixit, literas artesque, quæ suas etiam experiuntur vicissitudines, sedibus suis in Britannia, Gallia & Germania, ubi tunc vernarent, relictis, apud Nos delubra sua constituturas & per aliquot sæcula ibi mansuras; deinde vero mira anacyclofi primas sedes, unde discesserant, Graciam scilicet, repetituras (c); quare æquum censuit, omnem navare operam, ut ad exemplum aliorum populorum bene moratorum Scholæ, Gymnasia & Academiæ in Provinciis sibi subjectis erigerentur, quippe quæ officinæ essent, in quibus ingenia acui & mores optime poliri possent. In negotio tanti momenti opera imprimis utebatur Maxime reverendi, ERNE-

STI GLÜCK, Præpositi Pastorisque Primarii Mariæburgi; quo in loco a Rossis An. 1702. una cum familia sua captus Moscuam abductus est, gratiaque inprimis apud Potentissimum Imperatorem valuit (*d*). Hic namque, quamdiu in vivis fuit, a S. Cæsarea Majestate 3000 Rublonum quotannis accepit, quam pecuniæ summam Gymnasio seu Scholæ illustri, quæ ejus subeslet moderamini, Moscuæ in Palatio NARI-SKIORUM erigendæ impenderet. Ad hanc frequentandam & Nobiles & Plebeji publico edicto invitabantur, eoque vacatio a militia his, qui eam postularent, dabatur, & in litteris progressus facientibus promotio certissima fuit promissa. In hac autem palestra juvenes liberaliter instituebantur tam in variis disciplinis, quam in linguis Græca, Latina, Gallica, Italica atque Turcica (*e*). Hoc vero Gymnasium, sive ut HEUMANNUS dicere amat, Academiam nunc concidisse, a quodam ex hac urbe reduce, se accepisse memoriæ prodit (*f*). Jesuitæ quoque, Missionarii, in suburbio Germanico habitantes, præter linguam Latinam, Mathesin atque disciplinas militares docebant. Pariter & Patres Græci spectatæ eruditionis, e diffitis regionibus evocati, publica merebantur stipendia, tam linguas Græcam & Latinam, quam Philosophiam atque Theologiam, qualem antea Kioviæ vel Romæ & Patavii didicerant, profitentis, & publicas nonnunquam disputationes de argumentis variis instituendo (*g*). Hoc tamen tempore Rutheni accuratam S. S. Bibliorum versionem non habuerunt, sed ea, quæ a METHODIO supra di-

dicto confecta erat, adhuc utebantur; quæ vero vitio sæculi illius totj scatebat mendis, ut vix periodum integram Laicus Rossicus rite intelligere potuerit. Ut malo huic gravissimo medela; adhiberetur, Monarchæ Nostro curæ cordique fuit; quod etiam factum est, quum Moscua An. 1705 a THEODORO POLYCARPOV, Cæsareæ & Patriarchali Bibliothecæ Præfecto & Directore Typographiæ Moscovitiæ, *Dictionarium Trilingue, hoc est, dictionum Slavonicarum, Græcarum & Latinarum Thesaurus, juxta Slavonicum Alphabetum in ordinem dispositus in 4:to* fuerit editus. Qua opera vocibus obscurioribus in versione illa Slavonica occurrentibus lux quædam fuit accensa. Hoc vero adminiculum nondum sufficere existimavit GLÜCKIUS; quum illius judicio, haud pauca in versionem irrepsissent menda, cum ipsa fidei analogia pugnantia; quare publico Imperatoris mandato interdictum fuit, ne ista versio a quoquam denuo imprimeretur. Ipse versionis S. S. Bibliorum novæ atque accuratioris curam Theologis quibusdam inelytis demandavit; illam enim, quam ex fontibus ipsis, ante captivitatem suam memoratus GLÜCKIUS adornaverat, in direptione hostili Bibliothecæ suæ amiserat. Aggressus etiam est idem hic Vir accuratorem Novi Testamenti Græci versionem sin linguam Ruthenicam, qualem autem exitum isthæc molimina habuerint, nondum expiscari potuimus (b). Cæteroque GLÜCKIUS exactam omnino linguæ Rutheno-Slavonicæ peritiam habuit, cujus varia eademque egregia exstant specimina; Cantiones quippe Luthe-

rano-Evangelicas tam feliciter in Rossicam verterat linguam, ut verbum verbo respondeat, immo & Rhythmi & canendi modus convenient (i). Sed quum multa sibi ab egregio hoc Viro pollicebantur Rossi, vitam cum morte commutavit an. 1705, non sine magno litteraturæ Ruthenicæ detrimento. Etenim non solum ipse multiplici eruditione instructus erat, verum etiam quum gratia apud Imperatorem præcipue valeret, variis de negotiis ad florem Litterarum per Rossiam promovendum cum Ipso coram loqui potuit. Post hujus fata curam litterarum in se suscepit HENRICUS ab HUYSSSEN, S. Cæsareæ Majestatis Consiliarius status ac belli, nec non Principis Hereditarii ALEXII, PETRI filii, studiorum Moderator. Huic enim, ex Germania reduci, mox injunxit Imperator, modum optimum proponere, ad cujus tenorem Scholæ, Gymnasia & Academiæ constituerentur; ita ut juvenus in his probe erudieretur tam in disciplinis ad rem nauticam, quam ad reliquam militiam pertinentibus. Ostendere quoque debuit, qua ratione Monarcha instituendum curaret consilium Virorum Jurisprudentiæ, Matheseos & Historiæ peritissimorum, quibus demandaretur, ut emendarent atque in linguam Ruthenicam transferrent libros utilissimos, translatosque typis imprimendos curarent. Eum in finem Imperator Bibliothecam publicam amplificavit, Musæa rarissimis muneribus locupletavit, & Typographiam perfici jussit. Huic Consiliario, dum in Germania commorabatur, demandatum etiam fuit, Constitutiones Regis Borussicæ de
eri-

erigendo Collegio Medico sibi compararet, atque ad Archiatrum Imperatoris primarium, ARESKIN, transmitteret (*k*). Ex quibus constat, Heroëm hunc ac Patrem Patriæ etjam tunc temporis, dum castra seque- retur Martis, de Camenarum commodis promovendis fuisse sollicitum, exemplo suo Musarum & Bel- lonæ suave esse debere consortium, docens. Dein- cept quum Imperator propositam a nominato Con- siliario methodum accurato perlustrasset oculo, ea- que, quæ necessaria judicavit, adjecisset, mox tria Gymnasia Moscuæ erigenda curavit, multosque eru- ditos nationis Rossicæ Monachos, qui in Polonia, Ukrania & Borussia studiorum absolverant cursum, Doctores in illis constituit. In primo trecenti, im- mo interdum quadringenti adsuerunt discipuli, Po- loni, Rossi & Ukrania incolarum filii, qui in diversas classes distributi in humanioribus præfer- tim sollicite erudiuntur a Monachis, quos doctos omnino Viros esse, confirmat WEBERUS. Hanc palæstram quum Auctor proxime memoratus, dum Moscuæ degeret, invisit, audivit Gymnasiastam quen- dam *Knes* (Principem) in superiori classe Orationem plane egregiam habentem, more recepto antea jam latino idiomate elaboratam, sed quæ civilitatum flosculis tota quanta, fuit referta. In altero Gy- mnasio omnes Matheseos partes proponuntur, illud- que septingenti frequentare solent Auditores, qui in tres classes pro ratione progressuum sunt divisi, disciplinamque servant rigidissimam, ut idem refert Auctor. Ludi Magistri omnes sunt Rossicæ natio- nis,

nis, Supremus vero & linguæ Ruthenicæ optime peritus tunc temporis erat Anglus quidam, qui multos bene institutos juvenes ad munera navalia & militaria inde dimiserat, atque jussu Imperatoris centum miserat Petropolin ad Academiam sic dictam Maritimam nuperrime institutam; quo munere adfatim meruit, ut a maximo Brabeuta Professor Publicus in dicta Academia constitutus fuerit. Juventus autem, quæ tertium frequentabat Gymnasium, in illis scientiis, quæ ad Navigationem pertinent, instituitur (m). Quum gloriosissimæ memoriæ Imperator PETRUS I. maximo navigationis amore captus, & Archangelopolin sæpe illus causa esset profectus, ut rei tanti momenti cives plenam haberent cognitionem, Academiam Maritimam An. 1716. Petropoli instituit, ubi 80 Juvenes nobiliores publicis impensis sustentantur. Decretum quoque fuit, ut familia quævis illustrior filium aut consanguineum quendam, annum quidem ætatis decimum egressum, at octodécim non supergressum, ad illam mitteret; quare flos veluti totius Nobilitatis ibi conspicitur. Erudiuntur autem in omnibus, quæ ad rem pertinent nauticam, disciplinis, atque in linguis peregrinis, arte gladiatoria aliisque corporis exercitiis ab inclytis Professoribus & optimis harum rerum peritis Magistris, atque exactam observant disciplinam (n). Hoc certe necessarium est, donec ipsi sentiant, *dulces esse ante omnia Musas*; quarum amore capti sibi ipsis egregie consulunt, dum in exercitus mittuntur & muneribus præficiuntur. Singulis æstatibus & quidem duabus

abus vicibus a Cronstadio Hamburgum duæ emit-
 tuntur naves eum in finem, ut nobiles hi Navar-
 chæ in navigando fiant exercitiores & fluctuum
 atque tempestatum vim contemnere vel eludere di-
 scant (o). Jactis his fundamentis, editisque erudi-
 tionis speciminibus in classem, ut SubCenturiones, ab-
 legantur plerumque. Hinc Præfecti illi classium prode-
 unt, qui, necessitate urgente, se veros atque ingenuos
 Rossia esse filios, seque Patriam forriter ac strenue
 defendentes, munificentia Imperatorum dignos fuis-
 se, satis superque ostendunt. Instituendas quoque
 curavit Summus Monarcha Scholas quam plurimas,
 in quibus erudiuntur Juvenes, qui Artis Ballisticæ nec
 non Architecturæ militaris, quæ artem propugna-
 cula defendendi & oppugnandi tradit, notitiam de-
 siderant; qui, postquam suam probarunt industriam,
 ut Conductores & tormentorum Inspectores ad ex-
 ercitus inde discedunt (p). Tot præclaris institu-
 tis efficitur, ut milites eorumque duces indies eva-
 dant exercitiores, patriosque lares, furente Bello-
 na, acriter defendant. Quum Medicina ante Impe-
 ratoris nostri ætatem paucis in Rossia esset cognita,
 & Æsculapii filii, quotquot essent, in Aula com-
 morarentur; factum est, ut superstitionosa plebecula
 eximiam hanc artem ad Magiam referret. Enim-
 vero quum Imperator ipse Chirurgicas instituere
 operationes haud dedignaretur, atque ita multos a
 pallidæ mortis faucibus ad sanitatem revocaret, ce-
 teri quoque mitius de Medicina & hujus cultoribus
 sentire cœperunt. Illius unicum solummodo addu-

cam exemplum. Quum ipse Monarcha malo dentium sapissime laboraret, causam illius modumque medendi sibi in primis familiarem reddidit, atque ut civibus utilitatem usumque artis sanandi ostenderet, ipse a plurimis, qui hoc torquebantur morbo, dentes male adfectas evulsi, pro unaquaque quinque in initio persolvens Rublones; deinceps vero pluribus, quam speraverat, mercedem postulantibus, unum tantummodo Rublonem concessit. Multos præterea ab exteris in suum imperium introduxit Medicos, pharmacaque ipsis subministravit necessaria. Artem vero Medicam præ reliquis diligenter excolerunt BIDLOJUS, ASMES, KELLERMANNUS, BLUMENTROSTH, CARBONARIUS & ARESKIN, S. Cæsareæ Majestatis Archiatri. In primis vero celebratur BIDLOJUS, Batavus, qui in splendido Theatro Anatomico, præsentem sapius tota Aula, dissectionem corporum hominum, qui vel morbo vel vulnere occubuerant, instituit (q). Imperatoris curæ id quoque erit tribuendum, quod ab hoc tempore nec Aula nec exercitus nec majores urbes peritissimos desiderent Medicos. Archiatrum primumque suum Medicum constituit Præsidentem Collegii Medici, ad cujus Jurisdictionem omnia Medicinam spectantia, Nosocomia Petropoli, Cronstadii aliisque forte in locis instituta, nec non Medici pertinent. Pharmacopolia denique Moscuæ & Petropoli adornavit, quæ sive præstantissima, quæ in illis parantur, pharmaca consideremus, sive pretiosissima vasa Sinica, in quibus illa servantur, contem-
plemur,

plemur, curiosorum & attentionem & admirationem omnino merentur. Porro ut commodior esset litterarum cursus, civesque de rebus tam intra, quam extra Patriam gestis opportune erudierentur, An. 1718 *Tabellarios Ordinarios* per amplissimum imperium instituit, quibus duos præfecit Directores, alterum Petropoli, alterum Moscuæ habitantem. Quamvis etjam multæ Typographiæ jam ante ævum Imperatoris Nostri in Rossia existerint, ut *Ostrogie*, in qua urbe Biblia impressa sunt, quamque comparavit Dux Ostrogenis circa An. 1580; *Kiovie*, in Monasterio *Kuteniensi*, duobus milliaribus Novogardia distito; *Tschernigovia*, ex quibus officinis plures prodierunt *Libri precum* &c. nec non *Moscuæ*, ubi Palatium Typographorum magnifice constructum plura præla continebat, celeberrimaque tunc temporis erant, ubi imprimebantur plurima eademque splendidissima opera, necessarios sumtus suppeditante munificencia Imperatoris; nihilo tamen minus hisce contentus non erat, sed potestatem fecit Bibliopolæ & Typographo Batavo, JOHANNI THE-SING, imprimendi libros Rossicos cujuscunque generis, eosdemque in ditionibus suis, certa quadam soluta pecuniæ summa vendendi; peculiari ipsi concesso XV annorum privilegio, cujus aliqualem copiam nobis facit Vir Summe reverendus NICOLAUS BERGIUS (r). Hoc factum est An. 1698. Quæ vero fata Typographum hunc manserint, ibidem narratur. ELIAS KOPIJEWIZ, S. Cæsareæ Majestatis indulgentia plures jam libros conscripsit, & An. 1698. Amstelo-

dami Typographiam ad excolendam linguam Slavonicam instituerat, quæ deinceps ad Academiam Scientiarum Berolinensem fuit translata. Quales de linguæ istius cognitione exstiterint contentiones, ex eodem Auctore colligi potest (s). Hoc itaque ævo Typographiæ per Rossicum imperium ad illud perfectionis culmen fuerunt perductæ, ut tam styli elegantia quam chartæ nitore valuerint, reliquisque per Europam Typographiis nihil plane cesserint. Observandum autem est, quod absque venia vel Imperatoris vel Patriarchæ nullus olim Liber typis evulgari potuerit; quare omnes nomina illorum adscripta habent, vetustiores quidem ad calcem libri, recentiores autem in frontispicio (t). In Moscuensi Typographia per accessionem Narvensis, omnis ferme generis & omnium Linguarum typi inveniebantur, Præfatusque ipse, jam laudatus POLYCARPOV, diligentem librorum edendorum curam gessit; quos ejus solertiæ debemus, recensitos videas in *Act. Erudit.* (u). Egregium quoque fuit institutum *Novellarum Politicarum hebdomadalium* ab hoc Monarcha publica auctoritate confirmatum. Scribebantur autem primum idiomate Patrio, illisque non alius intendebatur finis, quam ut vulgus quoque & sequior sexus relationibus rerum per orbem gestarum, illarum legendarum studio accenderetur, ideoque pro vili admodum pretio vendebantur. Hunc in finem Magnum illud *Lexicon Historicum* BUDEI Pragæ a quatuor Monachis, Linguæ Slavonicæ peritis, fuit translatum. PUFENDORFII quoque

quoque *Introductio in Historiam, Colloquia* ERASMI ROTERODAMI, ARNDTI *Verus Christianismus, Orbis Pictus*, ut alios libros sicco prætereamus pede, in Ruthenica jam tum legebantur lingua (w). Magna omnino hæc esse & grandibus etjam Colossis digna, ingenuus quisque fatebitur, sed Heroi tamen Nostro, qui a supremo Numine destinatus videbatur, ut felicia per suum imperium sæcula reduceret, non sufficiebant; quippe qui longe adhuc excelliora animo suo diu volverat. Quisque facile intelligit, quod indigitemus Academiam Scientiarum Petropolitanam, decus illud atque ornamentum imperii Rossici. In peregrinatione enim sua sermones contulit cum Viris, eruditionis fama in clytis, imprimis cum illustri LEIBNITIO, quem præ aliis maximi fecit, illosque variis de rebus, ad florem Litterarum per Rossiam promovendum facientibus, consuluit; mox quoque redux in Patriam factus, prima jecit fundamenta Academiæ modo memoratæ & quidem ad exemplum illius, quæ Parisiis florebat. Hæc illud est repagulum, quod barbariei, ne iterum forte ingravescat, opponi potest, & præsidium Litterarum in Patria carissima tutissimum. Directorem, ut dici sivevit, illius quidem nominavit DEMETRIUM CANTEMIRUM, Principem Moldaviæ, & tam propter libros, quos ipse consignaverat, utilissimos, quam ob diversarum linguarum peritiam, valde celebrem; qui vero fati circumventus huic muneri non diu præfuit (x). Statim ac decretum hoc de erigenda Scientiarum Academia

mia

mia ab Imperatore An. 1724 approbatum, propri-
 aque Ipsius manu subscriptum esset, mox ab Exteris
 Professores & Membra Academiæ in Rossiam evo-
 cabantur. Neque ullum hujus Academiæ honorifi-
 centius aut de utilitate ejusdem certius testimonium
 produci posse opinatur Vir Celeb. GOLDBACHIUS,
 quam quod Magni PETRI auctoritate partim in
 Germania, partim in Gallia, partim etjam in Italia
 tam solícite tamque constanter, tantisque præmiis
 propositis, Viri, qui his muneribus ornandis pares
 credebantur, conquistati sint (q). At quam fluxa &
 caduca sint omnia hominum, etjam quum maxima
 videntur, hæc iterum occasione constitit. Dum
 enim Cameræ Rossicæ felicem sibi successum impense
 gratulantur, dumque Parcas implorarent, ut talia
 sæcula suis fuis sibi perpetuo nerent, inexorabilis
 Atropos filum vitæ Maximi Imperatoris PETRI
 abrumpit, & civium suorum Statorem ex hac vita
 discedere jubet. Ad tantum casum attonitæ aliquam-
 diu hæserunt Musæ, timentes, ne in pristinum & hor-
 rendum barbariei squalorem prolaberentur, totum-
 que augustum opus, quod susceperat, mole sua cor-
 rueret, dum Augustissima Ejus Conjux CATHARI-
 NA, & tanto Marito & vacuo folio dignissima Im-
 peratrix, Litteris gratissimum præberet præsidium,
 Eruditosque, qui in via consisterant, scriptis episto-
 lis ad se vocaret, stipendiaque & privilegia illis
 promissa confirmaret. De hac vero re alia dice-
 mus occasione; nunc autem officia Academicorum
 breviter exponemus. Diximus supra, Academiam
 hanc

hanc ad exemplum Parisinæ fuisse institutam. Professores illius in tres divisi sunt classes, quarum prima Mathesin, secunda Physicam, tertia denique humaniora profitetur. Quilibet Professorum quotidie una hora eam scientiam, quam in deliciis habet, publice docere, & in illa duos Juvenes Nobiles, suæ curæ commissos, fideliter instituere tenetur. Crebra quoque experimenta ad perficiendas scientias instituere, novas eruere veritates, deque argumentis gravissimis Tractatus solide conscriptos, immo & integra opera in lucem emittere, atque in scientia arteque sua, quicquid injungatur, scribere illis incumbit. Ante omnia vero Disciplinæ suæ epitomen edere debent, ut Discipuli eo melius ad altiores altioresque cognitionis gradus perveniant. Præter ordinarios Academiæ Professores, qui præsentes erunt, magnus etiam est numerus eorum, qui Membra Honoraria salutantur, quibus optio est, quid scribere & Actis Academiæ inserere velint. Illi autem, qui stipendia ab Academiæ ærario quotannis accipiunt, litteras ad illam mittere, inventa sua nova cum illa communicare, judiciumque de quæstionibus sibi propositis ferre debent. Adjuncti pariter, quin & Studiosi nonnulli, quorum ingenia multum pollicentur, salario gaudent sufficiente, & sub inspectione Professorum in scientiis majores indies progressus facere & deinceps ad Academiam promoveri possunt. Antea vero requiritur, ut vel in Gymnasio publice doceant, vel ad Bibliothecam, Artiumve Academiam pensa absolvant, vel denique

varios libros & tractatus in vernaculam transferant linguam. Huic Academiae non sine optimo consilio adjunctum est Gymnasium, in quo Juventus in linguis praesertim, in scribendo, Arithmetica, primisque scientiarum fundamentis, in Historia quoque, Geographia, Geometria, Logica & Oratoria, nec non in arte delineatoria, choreisque ducendis publicis sumptibus instituitur, Singulis Discipulis integrum est, illud pro lubitu frequentare, & ad nihil aliud, quam ad ordinem introductamque disciplinam servandam obligantur, immo dum Ludi Magistris id antea indicarunt, quando ipsis placuerit, possunt his exercitiis valedicere. A classibus superioribus Studiosi ad lectiones sublimiores in Collegiis Academicis promoventur, ut exactam ejus Scientiae, cui sudorem & studium suum devoverunt, institutionem a Professoribus consequantur (z). Coronidis loco nonnulla momenta adhuc adducere juvat, quibus Augustissimus Monarcha PETRUS I. studia Litterarum in imperio suo promovit. Scilicet An. 1714. *Bibliothecam Publicam* nec non *Artium Cameram* instituit, quae Academiae Scientiarum An. 1724 adjungebantur, librorumque horum Praefectum constituit JOH. DAN. SCHUMAKER. A parvis admodum initiis utraque supellex ad tantum fastigium brevi admodum tempore crevit, ut si non multitudine cimeliorum, certe eorundem raritate, ceteris per orbem institutis paribus palmam reddat dubiam (aa). Hujus quoque auctoritati erit adscribendum, ut, quum Sacerdotes ante hoc aevum rarius

rius conceiones publicas haberent, nunc sermones sacri & coram populi corona habeantur & typis nonnunquam evulgentur (bb). Hac ratione id intendit, ut S. Ordini adscripti ignorantiam exuerent atque munera sua sollicite obirent, nec, quicquid in buccam veniret, effutirent. Amplificavit quoque Idem Monarcha Codicem illum Legum, cujus §. V. mentionem fecimus, atque non solum articulos castrenses militibus, sed etjam optima instituta & egregias instructiones Membris omnium Statuum & Collegiorum præscripsit; quæ statuta Augustissimi Ejus Successores sancte servarunt, nec latum unguem ab eorundem tenore recesserunt (cc). Quantum denique Hic PATER PATRIÆ Geographiæ limites eo extenderit, quod partem illam Rossiæ orientalem, ante vix nomine tenus cognitam, exacte delineatam Q. bis Eruditi oculis subjecerit, tam Duces Classis, quam Mathematicos *Kamschatkam* mittendo, ut terram hanc describerent, situmque Americæ Septemtrionalis explorarent, neminem fugere existimamus (dd). Enimvero hic filum narrationis nostræ paullisper abrumperere cogimur, ceteras hujus opellæ partes, si vires vitamque nobis largiatur Supremum Numen atque occasio permittat, propediem eo studio, quod natalis soli amor postulat intensissimum, persecuturi.

(a) Vid. v. HAVEN *Loc. cit. Tom. I. p. m. 7.* (b). Conf. *Das Veranderete Rusland p. m. 150.* (c). Vid. *Libr. modo cit. p. m. 11.* (d). Conf. MOLLERI *Fata Dirpatip. m. 85.* (e). Cfr. *Acta Erud. a. 1705 p. 383.* (f) Vid. *ejusd. Consp. Reipubi. Lit. edit. nit. p. 194.* (g) Cfr. *Acta Erud. loc. cit. (b).* Vid. *Acta Erud. ejusd. Anni p. 240.* (h) Confer. lis KOHLII *introd. jam cit. recensit. in Actis Erudit. An. 1729 p. 513.* (k). Vid. v. HAVEN *Libr. cit. qui vitam ipsius Tom. I. p. 252. seq. nobis conservavit.* (l). Vid. *Libr. cit. p. 136.* (m). Vid. *Das Veranderete Rusland p. m. 135. seq.* (n). Confer. *Libr. cit. p. m. 221. seq.* (o). Hoc nobis aperit v. HAVEN *Libr. cit. p. m. 76 seq.* (p). Conf. *Libr. proxime cit. loc. cit.* (q). Vid. *Acta Erudit. An. 1705. loc. cit.* (r). Vid. *Ejusdem Diss. supra cit. p. 156.* (s). Vid. *Diss. modo cit. p. 151.* ubi etiam sententiam aperit suam de TALANDRO, qui unicam tantummodo in toto imperio esse Typographiam, adfirmare non dubitat. (t). Vid. *Diss. proxime cit. p. 155.* (u). Vid. *Acta Erud. An. 1705 p. 384.* (v). Conf. *Das Veranderete Rusland p. m. 223.* De libris, quibus Rossi in templis suis utuntur, nec non de Ecclesia Patribus, qui in linguam ipsorum sunt translati, optime agit BERGIUS *Diss. cit. Part. I. Cap. X & XI.* (w). Vid. *Diss. modo cit. p. 265.* (x). Cfr. HEUMANNI *Consp. Reipubi. Litter. Cap. IV. p. m. 230 seq. nit. i.* ubi & librorum, ab ipso scriptorum, mentionem facit. Die mobilit supremum An. 1723 die 24. Aug. (y). Vid. *Præfat. Comment. Academ. Petropol. Tom. I. præfix.* (z) Confer. *Historiam ab ipsa Academia consignatam, quam nobis exhibet v. HAVEN in Libr. cit. Cap. de Scientiis. (a).* De incrementis illarum videas *Locum proxime cit. (bb).* Confer. *Sermonem funebrem Archi Episcopi Novogardensis in funus Imperatoris gl. mem. PETRI I. vers. Svec. (cc)* Vid. v. HAVEN *Libr. cit. Tom. II. p. m. 252. seq.* (dd). De hac ipsa expeditione legi potest v. HAVEN *Loc. cit. Tom. II. p. m. 19. seqq.* nec non *Sammlung Russischer Geschichte des aritsten Bandes, I. 2, & 3tes Stück.*

